

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію **Чжан Хао**
«Образ Ромео в інтерпретації
оперних композиторів XIX-початку XX ст.»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

З-поміж численних оперних сюжетів, запозичених із літературної класики, історія трагічного кохання Ромео та Джульєтти посідає особливе місце, адже її драматургічна структура, емоційна насиченість, символічна глибина та універсальність конфлікту між коханням і фатумом забезпечили численні музичні прочитання на різних етапах історії оперного мистецтва. Обравши за об'єкт дослідження образ Ромео в інтерпретації оперних композиторів XIX – початку XX століття, авторка дисертації Чжан Хао звертається до багатошарового феномену, що поєднує в собі літературне першоджерело, історичну рецепцію, еволюцію вокальних амплуа, стилістичні зміни композиторської мови та режисерсько-сценічні моделі втілення персонажа.

Тематичне поле дослідження охоплює твори не тільки добре знаного європейського канону (опера Ш. Гуно), а й менш поширені (композиторів Ф. Чілеа, Р. Дзандонаї, Ф. Діліуса) та концептуально значущі зразки белькантової традиції (опери Н. Ваккаї, В. Белліні), що дозволяє авторці прослідкувати складну еволюцію музичного образу Ромео – від героїчно-романтичного юнака, втіленого засобами партії мецо-сопрано *en travesti*, до експресивного драматичного тенора епохи веризму та модерну. Обраний дослідницький ракурс є надзвичайно плідним для розкриття не лише трансформацій вокального амплуа, а й глибшого розуміння естетичних домінант кожного з етапів оперної історії.

Дисертаційне дослідження Чжан Хао «Образ Ромео в інтерпретації оперних композиторів XIX-початку XX ст.» є масштабним і міждисциплінарно обґрунтованим науковим проектом, у якому авторка здійснює комплексний аналіз трансформації образу Ромео в оперній традиції

XIX – початку XX століття. Поєднуючи методи музикознавчого аналізу, інтерпретології, історико-стильового порівняння та вокальної типології, дисертантка пропонує інноваційне бачення цього знакового персонажа як втілення естетичних ідеалів своєї доби, філософських смислів і гендерних кодів, притаманних європейському сценічному мистецтву.

Дослідження вирізняється глибиною музично-інтерпретаційного осмислення та актуальністю для сучасної музичної науки, що дедалі більше зосереджується на вивченні художнього образу в міждисциплінарному й міжкультурному вимірі. Вибір теми видається надзвичайно актуальним і науково значущим, адже оперна інтерпретація одного з найвідоміших персонажів не лише охоплює широкий спектр композиторських підходів, але й виявляє глибокі зв'язки між естетичними, стилістичними, соціокультурними та гендерно-психологічними факторами. У цьому контексті дослідження Чжан Хао не лише заповнює певну лакуну у вітчизняному музикознавстві, але й ініціює новий вектор оперної інтерпретології, що поєднує вокально-стильовий аналіз із філософським, культурологічним і соціогуманітарним осмисленням музичного образу.

Особливістю дисертації є її чітко вибудована структура, методологічна прозорість і високий рівень наукового викладу. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, наукову новизну, теоретичну й практичну значущість дослідження, а також окреслено коло джерел, що включає українські, європейські, американські й китайські публікації з оперознавства, гендерних студій, семіотики, інтерпретології та вокальної педагогіки. У подальших двох розділах авторка демонструє глибоке знання не лише оперної історії, а й сучасних виконавських тенденцій, зокрема на прикладі таких інтерпретаторів, як Дж. ДіДонато, Е. Гаранча, Р. Аланья, Й. Кауфман, М. дель Монако, Дж. Арагалл.

Перший розділ дисертації виконує важливу концептуально-теоретичну функцію: у ньому розглянуто поняття образу в оперному мистецтві, зокрема

у співвідношенні категорій «звуковий образ», «виконавський образ», «тембр-амплуа», «тембр-характер» та «тембр-образ». Авторка виокремлює символічну, національно-культурну та гендерну природу вокального образу як інтерпретаційного коду, здатного транслювати не лише сюжет, а й цілу парадигму цінностей, властиву певній добі. Важливим і обґрунтованим виглядає авторський підхід, що дозволяє описувати соціокультурну семантику музично-сценічного героя крізь призму тембру, стилю та інтонаційної динаміки, розглядаючи їх як маркери часу і художнього контексту. Аналізуючи постать Ромео у всесвітньо відомій трагедії В. Шекспіра, дослідниця вдається до глибокого феноменологічного й текстологічного аналізу, в якому порушує питання трансгресії, символіки тіла, маски, вигнання, любові як притчі, що постає метафізичним імпульсом до самоперевершення.

Другий розділ є аналітичним ядром дослідження й охоплює широкий спектр оперних творів, зосереджуючись на шести ключових композиторах: Н. Ваккаї, В. Белліні, Ш. Гуно, Ф. Чілеа, Ф. Діліус, Р. Дзандонаї. Образ Ромео розглянуто в динаміці змін вокального амплуа – від мецо-сопрано *en travesti* у белькантових версіях до драматичного тенора у французькому романтизмі, веризмі та модернізмі. Дисертантка переконливо показує, що така еволюція зумовлена не лише вокально-технічними тенденціями, але й змінами уявлень про маскуліність, емоційність і межі виконавської ідентичності. Значну увагу приділено тембровій символіці травестійного вокалу в операх Н. Ваккаї й В. Белліні, де Ромео постає як андрогінний герой, вразливий, меланхолійний, здатний втілювати альтернативні моделі гендерного самовираження. Особливої вартості набуває порівняльний аналіз інтерпретацій арій Ромео у виконанні різних співаків і співачок, де авторка не лише фіксує відмінності у техніці або фразуванні, а виводить ці відмінності на рівень культурного значення. Успішним видається також залучення опери Ф. Діліуса як зразка символістсько-імпресіоністичного стилю, в якому образ Ромео розчинено в оркестровій тканині й представлено

як акустичну метафору любові. Важливо, що дисертантка звертається й до оперної творчості Р. Дзандонаї, у якій вокальна партія Ромео набуває постверистської експресії та драматичного трагізму, а також досліджує пограниччя романтизму й модернізму на прикладі опери «Gloria» Ф. Чілеа, в якій архетип Ромео осмислюється через образ Ліонетто.

Разом із ґрунтовною теоретичною та аналітичною розробкою теми, авторка дисертації демонструє високий рівень академічної культури, послідовно структуруючи матеріал, вдало поєднуючи музикознавчий аналіз, інтерпретологічний підхід, гендерну музикологію й культурологічну герменевтику. Водночас слухним для опонента видається формулювання низки уточнювальних питань та побажань, які мають не стільки критичне, скільки аналітично-доповнювальне спрямування та можуть сприяти глибшому розкриттю окремих аспектів дослідження.

Так, залучення китайського культурного контексту (зокрема Yue-опери «Закохані метелики») значно розширює межі традиційної європоцентричної аналітичної моделі. У цьому зв'язку постає важливе питання: наскільки, на думку дисертантки, образ Лян Шаньбо може розглядатися як функціональний паралель до Ромео в глобальному контексті романтичного героя? Чи можна вважати цю інтерпретацію рівноцінною за семантичним навантаженням у порівняльному аналізі з європейськими оперними зразками?

У руслі міжкультурного підходу до аналізу оперного образу Ромео доцільно звернути увагу й на роль інструментального плану у його художньому моделюванні. Зокрема, особливого інтересу заслуговує оркестрова драматургія як засіб розкриття внутрішнього психоемоційного виміру персонажа. Це набуває особливої значущості в операх Ф. Діліуса та Р. Дзандонаї, де оркестрова фактура часто виконує роль «звучного внутрішнього голосу» героя. У зв'язку з цим постає запитання: чи не розглядала дослідниця можливість аналізу оркестрового супроводу як

автономного інтерпретаційного вектора, співвідносного з вокальною лінією, але здатного не менш виразно окреслити психологію образу?

У площині вокального аналізу глибоке осмислення тембрової символіки партій-травесті, запропоноване у дисертації, відкриває перспективу для подальшого розгляду. Технічна природа звуковидобування відіграє важливу роль у формуванні уявлень про маскулінність чи андрогінність сценічного образу Ромео, особливо з огляду на зміну естетичної чутливості сучасної аудиторії. Зокрема, доцільно поставити запитання: чи, на думку дисертантки, відмінності у фонаційній техніці жіночого й чоловічого голосу здатні суттєво впливати на сприйняття гендерного коду персонажа?

Незважаючи на висловлені побажання, які мають радше уточнювальний, а не критичний характер, варто підкреслити, що дисертація Чжан Хао – це якісне академічне дослідження, що відзначається чіткою структурою, концептуальною цілісністю та інноваційним підходом. Наукові публікації, підготовлені в межах дисертаційної праці, повною мірою відображають його основні результати та висновки й створені з дотриманням принципів академічної доброчесності.

З огляду на вищевикладене, слід зазначити, що дисертаційна праця **«Образ Ромео в інтерпретації оперних композиторів XIX – початку XX ст.»** являє собою цілісне, завершене наукове дослідження, яке повною мірою відповідає чинним вимогам МОН України. Її авторка, **Чжан Хао**, безперечно заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 – «Музичне мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри хорового диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури

Гіголасва-Юрченко В. О.